

WWW.NLJ.B.R.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

Бр. 13. У Сомбору 15. јула 1884. Год. XVI.

ИЗЈАВА УРЕДНИШТВА ШКОЛСКОГА ЛИСТА.

У најсрећније доба србске народне школе, године 1858. појавио се у књижевности србској Школски Лист. Први србски педагози и књижевници радили су на њему; свештенство, учитељство и отменије грађанство србско држало га је. Лист је за 12 година у једанајест течајева изилазио и гдекада је у 800 примерака, — премда понајвише на вересију, — разашиљан бивао, па ипак је само од 1866—1869. за четири године, по гласу рачуна, издаватељу на дугу остало више стотина форинти, који се дуг никада уплатити неће.

Кад је по закључку високог србско-народног Школског Савета „Школски Лист“ после десетогодишњег одмора 1880. године по ново у живот ступио, ја сам се у старијим већ годинама мојим поново прими издавања и уређивања овога листа уз одређену годишњу подпору од 300 фор. из фонда Школскога Листа, у тој нади, да ће родољубиве србске црквене общине, пречастно свештенство и сво србско свестно учитељство Школски Лист својски подпомагати и мени на руди бити, да га без своје штете издавати могу.

На жалост ова се нада слабо остварила. Познате немиле околности, у којима се школе србске налазе, силно су пречиле напредак овога листа Школски Лист само у Сентомашу и у Сомбору имао је досада по десетак предплатника, што се ревности госпоне учитеља Јована Настића и Стевана Арсеновића захвалити може, иначе у самим већим србским общинама, где има по 10 и више народних учитеља, једва се пађе један ил двојица који школски лист држе, а има читавих срезова и целих покрајина, у којима овај лист ни једног предплатника нема. У целој краљевини Србији, једва ако има пет учитеља, који Школски Лист читају

При свем том, у тако **немили** околностима, излазио је обновљени Школски Лист **четири** и по године **најуредније**; на чему се има захвалити **највише** велеученом господину Мити Петровићу професору србске учитељске школе Сомборске, као главном сураднику, који је на листу овом све до сада са неуморном ревношћу делао, сву администрацију водио и настојавао, да Лист **точно** и у **одређено време** излази.

Како је пак поменути **господин** сада од сурадње на Школскоме Листу одступио, и како лист овај за друго полгодиште ове године досада **једва 150** предплатника броји, то сам принуђен са овим изјавити, да **ћу само** тако одсада Школски Лист уредно издавати моћи, **ако се** за ово полгодиште **најмање** још стотина предплатника **пријави**, и ако отлични наши педагози књижевници и учитељи својим **умним** производима лист овај **обилно** подпомагали буду.

У то име умољавам сву **госпуду** учитеље народне, да се и сами на Школски Лист **предплате**, и да славне общине, **пре**често свештенство и **имућније** родитеље дечије и родољубе у кругу свога познанства **позову**, да се на овај лист **предплате**.

Цена је Листу за **целу годину 3** фор., а за другу **половину** године **1** фр. 50 нов. Учитељи и свештеници, који имају малу плату и сви **приправници** и **богослови** добијају лист у **пола** цене. Који од **госпуде** учитеља **пошље** новце за **шест** предплатника добијаће лист на **дар**, а који **три** предплатника **наће** добијаће лист у **пола** цене.

Из краљевине Србије **предплату** прима књижара г. Велимира Валожића у Београду.

Очекујући, да ће се **свеколико** учитељство србско овом позиву што **скорије** одазвати, **јављам**, да ће идући број Школскога Листа **мало доцније** **изићи**, док нам **оčekивана** **предплата** са свију страна **приспе**.

У Сомбору 10. Јулија 1884.

Н. Ђ. ВУКИЋЕВИЋ,

уредник и издавањел Школскога Листа.

ИЗВЕШТАЈ О ИСПИТИМА

у србској учитељској школи Сомборској на свршетку 188³/₄. шк. године.

На почетку 188³/₄. школске године примљено је било у ову учитељску школу, у први разред 20 мушких, 24 женске, свега 44; у други разред 14 мушких, 9 женских, свега 23; у трећи разред 18 мушких, 27 женских, свега 45 ученика. Једна ученица понављала је други семестар

трећег разреда те по томе је са овом било приправница, у сва три разреда 61, а приправника у сва три разреда било је 52. Укупни број уписаних у овај завод ученика био је 113. Од ових је један приправник трећег разреда, по имену Никола Кашиковић из Сарајева, као ванредни ученик учио све предмете изузевши мађарски језик; једна ванредна приправница првога разреда по имену Језавеља Патајева израиљске је вере, а сви остали ученици и ученице су православне вере, србске народности и родом из земаља круне угарске.

У течају школске године оставили су школу 2 приправника другог разреда; две приправнице првог, једна другог и једна трећег разреда. Приправник првог разреда Ђорђе Сивачки због великог моралног изгреда искључен је из завода.

Остало је на свршетку школске године: у првом разреду: 19 мушких 22 женских свега 41; у другом разреду 12 мушких 8 женских, свега 20; у трећем разреду 18 мушких 27 женских свега 45. И тако свршило је започете разреде 49 мушких и 57 женских приправника.

Предавања у трећем разреду завршена су 9. Јунија. Свих 17 редовних мушких и 27 женских приправница трећег разреда по закључку професорског збора припуштени су к полагању писменог и устменог испита за учитељско оспособљење. Ванредни ученик III. разреда Никола Кашиковић, пошто је трећи разред свршио, добио је од управе сведочбу са оценама, што их је у овој школи из учевних предмета заслужио.

Писмени испит свршених приправника из србског језика држан је 11. Јулија, из математике 12. Јулија а из мађарског језика 13. Јулија. За прва два испита одредио је теме, у сјед предлога професорског збора, сам високи Школски Савет, а за трећи државни поднадзорник жупаније бачке, који је на истом испиту лично присуствовао.

Писмена задаћа из србског језика била је: „Важност Читанке у народној школи.“

Најбоље су је решили: Петар Михајловић, Теодор Панић, Лазар Цвејић, Мила Јовановићева, Катарина Карајанковићева и Софија Живковићева.

Писмене задаће из математике биле су: а) из аритметике: „Неки посао могу да сврше 20 раденика за 7 дана по десет сати на дан радећи. Кад су тај посао већ радили 15 раденика 4 дана по 12 сати; колико ће дана имати још посла 25 раденика кад дневно раде 10 сати?“; б) из геометрије: „Неки бунар облика цилиндричког има 2.88 метра у пречнику а дубок је 4 метра. Увутра у том бунару направи се зид дебео 24 цм. Зидару се плати 6 фор. за 1 м³ тога зида. Шта кошта цео зид?“ Обе задаће добро израдише 13 мушких и 14 женских приправника, а с врло малим погрешкама 4 мушка и 9 женских. По једну само задаћу добро израдише 2 женске, а повторатељка није ни једну добро израдила.

За писмену задаћу из мађарског језика имали су кандидати превести једну приповетку из србске читанке на мађарски, и написати на мађарском језику расправу о ваздуху. Израђене задаће мађарске однео је са собом и оценио г. државни поднадзорник жупаније бачке.

После писмених испита спремаху се кандидати од 14—21. Јунија за строге устмене испити, који су од 21—25. Јунија држани.

На устменим испитима за учитељско оспособљење председавао је главни школски референт **Др. Ђорђе Натопшевић** а уз њега су као чланови испитне комисије били: **г. Ст. В. Поповић** школски референт и преч. **г. Љубомир Купусаревић** прота **Сомборски**.

Устмени испити држани су овим редом: У четвртак 21. Јунија пре подне из науке **христијанске и црквенославенског језика**, после подне из **србског језика и књижевности и из вртарства**; у Петак 22. Јунија пре подне из педагогијских наука, после подне из историје, земљописа, науке о уставу и из гимнастике; у Суботу 23. Јунија пре подне из мађарског језика (на овом испиту присутан је био, питао је и белешке водио и господин **Н. Грџ** помоћни државни школски надзорник жупаније бачке), после подне из дијететике, природних наука и пољске економије. У Недељу 24. Јунија на Ивањдан пре подне због празника није држан испит, него су сви приправници и приправнице присуствовали на храмовном празнику у **Св. Предтечевој цркви**, где је преч. **г. прота** саборно служио а певачки хор под управом **г. Нике Грујића** дивно појао. После заамвонне молитве ношена је **литија** око цркве и том приликом је чињено заупокојно молебствије за **создатеље тог Св. Храма** и покојне предке наше над гробовима и пред надгробним спомеником **некадашњих свештеника** ове цркве, **попа Захарије Бунгуровића**, који је с народом из Србије преко Славоније овамо 1684. године дошао, **потурчену** стару цркву на том месту поново осветио и у њој до 1720. служио, и сина му **Кирила (попа Ђуре)** који је за младости своје (између 1730—1740) **србуљским језиком** у тој цркви служио. На **бogosлужењу и литији** до краја присуствовали су **оба** наша школска референта, а ту имасмо прилику међу мноштвом народа видети и **американца србина г. Николу Утвића**, ко је после 33 годишњег отсуства дошао овамо у место рођења свог браћи својој у походе.

На Ивањдан после подне држан је испит из **кућарства, свирке и заједничког хармонијског певања**. У Понедељак 25. Јунија пре подне обављен је испит из **математичких наука, и хармонијског појања и певања (појединце)**, а после подне из **малог, осмогласног и великог црквеног појања и из правила црквеног**. Испит је овај завршен пробом из **заједничког појања најлепших и најтежих црквених песама**.

Испити за оспособљење **почињани** су свако јутро у 7 часова и трајали до 1½ часа после подне, затим су у 3 часа после подне **продужавани** и трајали до **мрклог мрака**.

Јунија 26. држала је **испитна комисија** са наставничким збором **заједничку конференцију**, у којој је **разредница** испитаних учитељских кандидата и кандидаткиња **састављена и њихово оспособљење за учитељство утврђено**. Пошто је **испитна комисија** тај свој посао свршила и дипломе о учитељској способности **подписала**, управитељ је ове **следећега дана** уз званичну преписку доставио **славном кр. надзорништву жупаније бачке** ради потврде у смислу **земаљског закона**.

Закључни годишњи испити под личним председавањем управитељевим у **I. и II. разреду учитељске школе држани** су 18., 19., 20. и 27.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
www.Јунија пре и после подне, а 28. Јунија састављена је разредница приправника и приправница првог и другог разреда и уведена је у дотичне главне записнике.

На Петров дан служио је у св. Ђурђевском храму свечану службу Божију г. Константин Лазаревић свештеник шабачки, а затим је пречастни господин Љубомир Купусаревић саборно одслужио Благодарнице, које је завршено Амбросијевом химном: „Тебе Бога хвалим“. На обе свечаности појаше мешовити хор приправнички под вођењем Петра Михајловића свршенога приправника.

На појутарје Петрова дне т. ј. 30. Јунија у 9 часова пре подне у великој дворани учитељске школе прочитане су разреднице свију ученика ове школе и објављено је оспособљење испитаних учитељских кандидата и кандидаткиња.

Од приправника првог разреда по успеху у наукама заслужише оцену врло добро: Милан Стојишић (цитомац Остојићев) из Суботице; Јован Шикопарија из Ђурђева, Стеван Находовић из Каменице и Димитрије позвани Милан Новаковић из Вршца; с добрим успехом разред свршише: Душан Ламбрин из Бечкерека, Александар Велимировић из Ст. Бечеја, Дим. Терзин из Кикинде, Богољуб Бакаловић из Добановаца, Љубомир Јовановић из Вел. Средишта, Милан Ђосић из Брањина и Стеван Перишић из Сомбора; тројица свршише овај разред с довољним, један с једва довољним, двојица с недовољним и двојица са slabим успехом. Последња двојица морају први разред безусловно понављати а она тројица, што су пред њима понављаће такође разред, ако слабе оцене из појединих предмета на почетку идуће школске године непоправе. По моралном владању заслужише петорица оцену примерно, и то: Јован Шикопарија, Стеван Находовић, Душан Ламбрин, Стеван Перишић и Емилијан Пандука; седморица заслужише оцену похвално, петорица уредно, а двојица неуредно. Ова ће двојица само тако моћи идуће године у заводу обстати, ако се стално поправили буду, иначе ће приликом првог већег изгледа из завода искључени бити. Преко целе године ни од школе ни од цркве није ни једанпут изостао Стеван Перишић; само од школе ни једанпут није изостао Новаковић, а од цркве Димитрије Терзин. — Од приправница првога разреда одличан успех показала је Језавеља Патајева из Сомбора, врло добар успех показаше: Јелисавета Катанићева из Митровице и Марија Миљева из Новог Сада; добар успех засведочише: Милена Бошковићева из Попинаца, Марија Симићева из Новог Сада; Мара Поштићева из Сомбора, Катарина Давидовчева из Новог Сада, Јулијана Бркићева и Јулијана Милашиновићева из Сомбора, Видосава Настићева из Сентомаша, Вирсавија Драгашевићева из Жабља, Даница Краљевачка из Каменице, Даринка Ковачевићева из Мокрина, Емилија Лазићева и Зорка Рајковићева из Сомбора; пет приправница свршише овај разред с довољним, а само две с недовољним успехом из појединих предмета. Ове две имају из дотичних предмета поновити испит.

По моралном владању 17 приправница добише оцену примерно а 5 похвално. Преко целе године ни од школе ни од цркве ни једанпут не изосташе: Даница Јовановићева, Зорка Рајковићева, Лепосава Јовано-

Вишева и Милена Бошковијева. Од цркве ни једанпут неизосташе: Видолава Настијева, Вирсавија Драгашевијева, Даринка Ковачевијева, Емија Лазевијева, Јулијана Бркијева, Љубица Гргурова и Марија Милијева.

Од приправника другога разреда по успеху у наукама добише оцену *врло добро*: Светислав Марић из Митровице, Исидор Петровић из Вршца и Јован Поповић из Ст. Бечеја; оцену *добро* заслужише: Јован Гајић из Голубинаца, Жарко Поповић из Аде, Ђорђе Крвајеки из Суботице и Милош Коњовић из Сомбора; тројица добише оцену *довољно*, а један *недовољно*. Примерног моралног владања били су: Исидор Петровић, Јован Гајић и Светислав Марић: шесторица се владању *похвално*, а остала тројица *уредно*. Од школе и од цркве ни једанпут није изостао Исидор Петровић. Од 12 ученика који овај разред свршише једанајест прелазе у трећи разред без условно, а један условно ако оцене из појединих предмета на почетку идуће школске године поправио буде.

Све приправнике другога разреда биле су примернога владања; по успеху у наукама четири између њих добиле су оцену *врло добро*, а то су: госпођа Даница Чакловића рођена Николијева из Томашеваца, Јулка Вујина из Панчева, Даринка Беријева из Ст. Андрије и Видосава Маријева из Попинаца; добар су успех показале: Јелена Трифуновијева из Руме, Милана Влашкалијева из Сомбора и Даринка Пековијева из Панчева. Осим ових једна приправница показала је једва довољан успех и та има у почетку Септембра из три предмета испит понављати. Од цркве ни једанпут преко целе године нису изостале: Јелена Трифуновијева и Јулијана Вујина.

Од свршених приправника трећега разреда положили су строге испите о учитељској способности: са *врло добрим успехом* тројица, и то: Петар Михајловић из Новог Сада, Лазар Цвејић из Сомбора, и Милан Коњовић из Сомбора; с *добрим успехом* петорица, и то: Витомир Рунић из Сентомаша, Теодор Панић из Митровице, Бошко Поштић из Стапара, Милан Печеновић из Сомбора и Никола Караш из Ботоша; с *довољним успехом* осморица, по именце: Душан Бошковић из Ст. Ђурђа на Бегеју, Душан Берић из Стапара, Коста Ајваз из Кикинде, Светозар Тимотић из Торње и Јефта Андрејевић из Црпаје. Због слабог успеха у црквеном појању а једва довољног у славенском језику и геометрији упућен је један кандидат, да се из та три предмета за годину дана поново спрема, и онда ће на свршетку 188⁴/₅. школске године испит о оспособљењу накнадно допунити моћи. — Међу оспособљеним за учитељство приправницима најбољи су црквени појци: Никола Караш, Витомир Рунић, Петар Михајловић, Теодор Панић и Лазар Цвејић. Петар Михајловић и Никола Караш у стању су и хармонијским певачким хором управљати.

Примерно су се владали: Милан Коњовић, Лазар Цвејић и Теодор Панић; *похвално* су се владали: Клишковић, Михајловић, Ружић, Поштић, Подградски, Тимотић, Печеновић, Андрејевић, Каракашевић, Бошковић; остали су се *уредно* владали. Ни једанпут неизосташе од цркве и школе: Лазар Цвејић за све три године док се овде учио; Милан Коњовић за све три године ни једанпут није изостао од цркве а од школе због бољести само 5 часова изостати је морао.

Све свршене приправнице трећега разреда пошто су строге испите положили оспособљене су за учитељице, и то од њих 27, засведочише *отличан* успех ове: Мила Јовановићева из Вршца, Софија Живковићева из Ковица и Катарина Карајанковићева из Новог Сада; — врло добар успех показаше: Теодора Ракићева из Бајше, Надежда Грковићева из Руме, Марија Јовановићева из Беле Цркве, Милева Радакова и Персида Печујчева из В. Кикинде, Даринка Калићева из Новог Сада, Даница Ђаковићева из Сенте, Зорица Николићева из Земуна и Марина Никашиновићева из Врања; *добар* успех показаше: госпођа Рахила Дорословчева рођена Нинковићева из Мокрина, Ана Поповићева из Петроваца, Анђелија Спајићева из Шида, Александра Гргурова из Сомбора, Љубица Богосављевићева из Панчева, Зорка Вујковићева и Јелена Берићева из Сомбора, Олга Ракићева из В. Кикинде, Александра Ђорђевићева из Вршца, Милева Краљевачка из Каменице, Даница Пејићева из Панчева и Милица Миљковићева из Вршца; с *доволним* успехом испит положише ове: Драгиња Седларова и Даринка Томићева из Вршца и Ана Ђурђевићева из Новог Сада.

Све приправнице, које ове године трећи разред свршише, отликовале су се у моралном владању; њих 25 добиле су оцену *примерно*, а 2 *похвално*. За све три године ни једанпут од школе и од цркве изостале нису. Софија Живковићева и Милева Радакова; за све три године ни једанпут од цркве а само 4 пута (у другом разреду) од школе изостала је Олга Ракићева. Ове године ни једанпут неизостаде од школе и цркве Александра Гргурова, а од цркве ни једанпут неизостаде Анђелија Спајићева. У обште се признати мора, да су све свршене приправнице с највећом оданошћу неуморно училе, и изузевши случајеве болести, у школу и цркву најприлежније долазиле. Уз велико прилежање у наукама, оне су понајвише извртне раднице, о чему ће се србско обштинство приликом изложбе женских рукотворина у Новом Саду најбоље уверити моћи.

Славно државно школско надзорништво бачко-бодрошке жупаније дописом својим од 10. Јулија о. г. по новом на основу, XVIII. законског чланка угарског од 1879. године, у след писменог и устменог испита из мађарског језика, подписом и печатом утврдило је сведочанства о учитељској способности и дозволило да се иста издати могу свим мушким за учитељство оспособљеним кандидатима изузевши Јефту Андрејевића, и за учитељство оспособљеним свршеним приправницама са изузетком Данице Пејићеве, Драгиње Седлареве и Даринке Томићеве. По томе дакле дипломе о учитељској способности добили су озго именованих 15 оспособљених учитеља и 24 оспособљене учитељице. Остали су упућени, да се из мађарског језика поново спремају, и то Андрејевић најмање за три месеца а горенаменуте три приправнице за шест месеци, после којег рока могу се обратити с молбом да им се дозвољи испит из мађарског језика поново полагаати.

Пошто је све ово приправницама и приправницама 30. Јунија објављено, раздате су дипломе о учитељској способности онима, који су овом приликом подпуно оспособљени, а остали су добили просте сведочење са унутством, да се за полагање *детичног* испита поново спремају.

Са овим је завршена 188³/₄. школска година у србској учитељској
Школи Сомборској.

У Сомбору 3. Јулија 1884.

Н. Ђ Вукићевић,

управитељ и најстарији професор учитељске школе.

ВЕЋЕ ОБЗИРАЊЕ НА РАЗВИТАК КАРАКТЕРА КОД ТАКА.

Прево из Висове књиге „Pädagogische Vorträge“ М. С. Кончар, пар. уч.
(Настављено.)

Морална чувства односе се на човечију вољу и рад, а изјављују се или као одобравање или као забрањивање. Она се равнају према моралној свести онога, који осећа, т. ј. по његову погледу на добро и зло, правду и неправду, достојност и недостојност (погледај Дитесову психологију.) Чим је јача морална свест кога човека, тим је снажније његово чувство правде и неправде, правних врлина и мана човекових. Приспобађање сопствених дела и недела са својом правном свешћу ствар је савести. Нега правних чустава мора бити родитељима и учитељима предмет највеће бриге. У природним одношајима обитељи успева нравно развиће деце само собом; јер овде учи дете познавати праву вредност животних добара, здравља, снаге, умешности, духовнога развића, живима очигледностима, и тако се стварају основе свима крностима. Умереност, ред, ревност, мудрост, праведност, љубав ближњег, чувство друштвености, лако се прибави у оваковој околици. Теже је у обитељима, у којима влада похлепа за кићењем, сталишка гордост, нетрпљивост или и суровост, одвећ велика сиротиња и простоћа.

Да споменемо још и знамениту реч Дитесову: „Тешко је у јако изврнутим стањима садашњег друштва све заводљиве упливе одвратити од младежи; тим је пак озбиљнија задаћа васпитачева, да му је поглед света вавек прост и чист, да се не да заварати никаквим варљивим сјајем и да бар у најближој околици детињој даје свакој ствари и свакој особи ову вредност, која је иде.“

Религија, правна наука, повестница и расправљање читаначких штива пружају много прилика за развиће нравне свести. Учитељ мора овде увек упозорити на начин мишљења и чувствавања оних особа, које раде; мора увек истицати оно, што је племенито и према дужности, и детету показати крепост тако, да га одушевљава. При том пак мора вешто избегавати многе и звучне речи, побожно афектовање и шуње проповеди. И овде је најпробитачније, да учитељ сам осећа и топло чувствује. У пракси највише упливише чисто и вавек будно нравно чувство васпитачево и узаман су сва васпитна правила без њега.

Вера у преблаго, премудро и свемогуће Суштаство утоли ономе, ко је религиозан, његову жудњу, задовољава његову нравну свест и решава све загонетке. Еванђеље Христово садржава узвишеност, тишину и чистину нравнога суда. Жгарица му је вечита истина, доброта и светост, а мета просвега, оплемењивање и усређење човечанства. Оно

пропеда у појавама природина и човечија живота откровења премудрог, преблагог и свемогућег суштаства, једнога духовнога Бога, који је изнад времена и простора, од којег све ствари добивају свој живот, у чијој су руци и живи и мртви. Овај је Бог уједно и највиши морални узор за све хтеће и делаће човеково, у њем би требало да се човечанство здружи у обитељ, у правну животну заједницу браће и сестара, да ускори своју срећу и своје савршенство. Кад би се ова религија учила и точно се ње држало, могла би да буде извор крепости и љубави ближњега и спасила би свет од идолопоклонства, сујеверја, лицемерства и пакости. Од свијух срестава, која чувају од морална кварежа, као што су самоштовање, честољубље, љубав родитеља, штовање људи, веселост, радљивост, религиозност је најјача; она је јака заштита против намамливом гласу и дражима путености.

Религијозну наставу озлогласило је до сада то, што је јако непенадагошки предавана, и једнострано црпљена. Религијозни поглед света виђа откровења божија у природи и животу човечијем. Живот природна и друштвен, и светска историја морају више него доселе послужити религијозну наставу. Разматрањем природе развијају се први религијозни расположејаи и слутње детиње. Даљњи ступњеви, које ће дете религијозно — правним духом посматрати, јесу обитељ, општина и држава.

Не сме се нипошто о томе радити, да се религијозна настава уклони из основне школе, јер би се тим постигло највеће зло, него је потребно, да се религијозна настава преустроји на боље. Несрећа наше добе управо је у том, што религијозно и морално развље неиде упоредо са интелектуалним. Отуда раздор међу знаности и религијом. Данас се држи да је тешко бити религијозан; али за учитеља је највећа несрећа, ако се одвикне од религијозног живота. (Свршиће се.)

ШКОЛСТВО У СЈЕДИЊЕНИМ ДРЖАВАМА.

(Свршетак.)

Америка се разликује од Европе у наставној струци поглавито тим, што женском васпитању и образовању посвећује исту пажњу и исту наставу, као и образовању мушкога рода. Више образовање женскиња изискује се на основу једнаког положаја у друштву према мушкињу; свака разлика у образовању између мушкиња и женскиња одбацује се као традиционална предрасуда. Напредак човечанског друштва, васпитање деце и одгајање републиканских грађана зависи поглавито од образованих жена и матера.

Као што је већ поменуто, састоји се већи део народних учитеља из женских лица. Сем виших народних школа, у којима добија женскиње исто образовање као и мушкиње, постоји још 230 јавних виших наставних завода, који су намењени искључиво образовању женскиња и на којима раде 2250 мушких и женских учитеља. Сем мало изнимака приступачни су даље женскињу сви универзитети, академије и колегије, и оне их многобројно полазе.

Велика сметња за напредовање народног школства је роцством

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

www.unlib.rs

деморализована негарска раса, која у јужним државама броји 6—7 милиона. С тога Југ сноси још једнако посљедице ропства, ма да је од ослобођења протекло већ 20 година. Док је постојало ропство у јужним државама, не беше народних школа ни за белце ни за црце, него само приватних школа за аристократију, за господаре робова. Тек годинама после еманципације робова уведене су народне школе и оне су у опште јако поправиле и подигле културне одношаје Југа.

Заиста се мора човек дивити, да међу црном расом на Југу постоје 47 нормалних школа за образовање црних учитеља и учитељица, и да има 17.816 слободних народних школа, које полази више него један милијон црних ученика.

Даље постоје међу црном расом на Југу 34 виших школских завода, 17 универзитета и колегија, 22 богословије, 3 правничке школе, 2 лечничке школе и 2 завода за црне глувонеми и слепе, који су основани већином приватним завештањима.

Али још много остаје да се уради, да се опет исправе греси ропства на Југу, јер сва морална система на Југу отрована је пређашњим ропством. По попису од г. 1880. зна на Југу од 5 бирача само један да чита и пише.

ГОДИШЊИ ИСПИТ ШКОЛСКИ У СЕНТ-АНДРЕЈИ.

Јуче т. ј. 6 јула одржан је у Сент Андреји испит школски под председништвом Преч. господина Ј. Мађаревића проте и у присуству многобројних гостију, — најотменијих грађана сент-андрејских. Беше ту, осим шк. управитеља и местних пароха, г. градоначелник Ев. Думча један између најревноснијих заузимача за школску ствар, велики капетан, римокат. свећеник, више адвоката, будимпештански управитељ школски у јосифовом предграђу, срески судца и т. д. Српска осн. школа сент-андрејска је четирразредна и деца су испитана из свију за поједине разреде прописаних предмета. С радошћу и особитим задовољством морам констативати, да одговори дечији, којима ни са дидактичне ни са методичке стране никакве мане не нађосмо, изненадише присутне госте, и ми видесмо на лицу свакога знаке одобравања и признања према учитељу. Нарочито се одликоваху старији ученици у познавању српских књижевника и песника, почињући од Доситија Обрадовића и П. Петровића Његуша, наводећи најглавније црте из живота њиховога, па све до садањих, који се у животу налазе; за тим у земљопишеу, рачуну, црк. појању, српском и мађ. језику; врло лепо одговараху из природописа, и т. д. Многи учитељи и учитељице имају ту слабост, да приређују испите по спољашности сјајне, и којекаквим парадама и излишностима теже, да са таквим испитима учине пријатан утисак на родитеље истичући поједине даровитије ученике. При таквим испитима никад се не може сазнати истини, прави успех, то личи на леуу румену јабуку, коју кад пресечемо, нађемо, да је изнутра трула; на овоме испиту видели смо прави продукт знања дечијег. Као што сам извештен у меродавном кругу, сент-андрејска српска осн. вероисп. школа једна је од најбољих у будимској епархији, јер учитељ г. П. Берић

савесно и тачно врши своје дужности, његова сва брига и труд обраћени су школи, па онда није чудо кад у таким околностима школа све више пријатеља добија, и што се за њу интересују најодличније личности. Нека се дакле ни један учитељ не тужи на равнодушност и немар према школи, у највише случајева су томе криви они сами. Савесно испуњавање светих дужности учитељских и неуморно делање у школском винограду свагда ће задобити наклоност и интересовање за школу и њен напредак, као што наведени пример у Сент-Андреји показује. Наводећи толико у похвалу г. Берића не можемо, а да не приметимо, како би се особито радовали, кад би у будуће у школи његовој, да би постала ваљана у потпуном смислу, нашли бољу дисциплину, и кад би у течају школског времена обраћао већу пажњу на правилност српског језика при одговарању дечијем на питања учитељска, јер су у Сент-Андреји прилике такве, да српски језик стоји на раскршћу и лако може ударити странцутицом да се исквари а то се само школом предупредити може.

При свршетку испита изговорио је г. прота врло лепо беседу, у којој поред изјаве свога потпуног задовољства саветовао је децу, да приљезно уче науку хришћанску, да би очували и одржали се у својој православној прадедовској вери, да потпуно науче свој матерњи језик и да буду добри Срби; да изуче и остале науке, како би постали ваљани грађани ове наше драге отаџбине, и т. д. Беседа је ова пропраћена са бурно живео!

У осталом писцу ових редака јако годи, што на челу вароши стоје најодличнији Срби, и што је искусио ревностно заузимање за православу цркву и српску школу од стране Сент-Андрејских првака, поред такве околности грађани ове старе насеобине српске могу се надати лепој будућности.*)

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(У народним школама Сомборским) држани су закључни испити од 10.—14. Јунија под председавањем управитеља. Од стране местног школског одбора присуствовао је на свима испитима благородни г. Коста Радуловић варошки сенатор и председник горњег одбора У србекој вишој девојачкој школи Сомборској држани су испити 15 и 16. Јунија. Школска је настава држана и после испита све до Петрова дне, на који је дан школска година завршена свечаним Благодаренијем. Пре службе Божије тога дана објављена је разредница ученицама висше девојачке

*) Овај извештај стигао је од једног отличног српског народног учитеља из доњих предела, који се сада у Сент-Андреји валези, уз следеће писамце уреднику овога листа: „Високоштовани Господине! Вавећи се овде у Сент-Андреји о феријама имао сам прилике бити на три шк. испита, прво у Збегу, по том у Сент-Андреји у израњској школи и на послетку у срп. осн. школи Сент-Андрејској. Стање школе у Збегу јако ме је растужило, учитељ није квалификован стар човек од 73 године, успех никакав; похотио сам испит хваћене школе јеврејске, али ни ту нисам нашао оно, што у Ст.-Андрејској вероисповедној срп. школи. Дајући израза своје расположењу у овом допису, молим вас да га уврстите у Шк. Лист. Никако ми није било могуће краће написати

Са изразом свог дубоког поштовања јесам Ст.-Андреји 7. јула 1884. г. ваш благодарни ученик.

Б. Р. народни учитељ.

WWW.UNIN.SR

школе и најбољима између њих раздате су награде у користним књигама. После Благодаренија давале су такве награде најбољим ученицима и ученицама народних школа. По закључку сл. м. школског одбора одредили су оба дотична учитељска збора у својим седницама који ће ученици и ученице награде добити, а књиге су у вредности до 40 фр. авр. набављене на рачун црквене општине Сомборске.

(*Испити на салашким школама Сомборским.*) У течају месеца Маја држани су испити на салашким школама Сомборским. Између осам таквих школа четири, наиме у Буковцу, Лугумерци, Жарковцу и у Радојевићи, у сваком погледу су у добром и напредном стању. Особито је добро испит у школи Буковачкој, где је ове године млади учитељ г. Велимир Чонић са великим трудом и најбољим напредком младеж обучавао на подпуно задовољство децијих родитеља, са чега је и писмено признање од местног школског одбора добио.

(*Испити у србској вел. гимназији у Новом Саду*) држани су од 12.—24. Јунија. Писмени испити зрелости обављени су од 19.—24. Маја а устмени 19. и 20. Јунија под председништвом патронатскога повереника г. Дра Стеве Павловића и у присуству владиног повереника Дра Оскара Ашбота професора славенских језика на свеучилишту пештанском. Од 18 матуранта њих осморица положише испит зрелости са похвалом, двојица са добрим успехом; седморица су просто за зреле проглашени, а само један има да понови испит до два месеца. Овај ванредни успех служи на дику србској вел. гимназији у Новом Саду, а родитељима за нови доказ, да је за србску децу србска школа далеко боља од туђинске.

РАЗНО.

(*Нова школска здања у Сомбору.*) Овога лета довршује се великољепно здање овдашње римокатоличке средсредне мушке школе, које на земљишту од градске општине подареном, подиже овд. римска црквена општина жртвовавши на исту цјел из свог просветног фонда 40 хиљада форинти.

Старо школско (гимназијално) здање — које је по предању из турских времена заостало, — ових дана је до темеља срушено, — и на том ће се месту почети зидати о државном трошку гимназијално здање.

(*Предизложба женског ручног рада у Сомбору.*) Госпођинско друштво у Сомбору спремило је лепу збирку рађевине своје, као и ученица из овдашњих народних, више девојачке и учитељске школе, и народне рађевине српкиња из Сомбора и околине. Ова је збирка укусно изложена била 10. и 11. Јулија у великој дворани учитељске школе. Највећа заслуга у овом послу припада госпођи Софији Веселиновићки председници одбора. Изложено је било до 400 комада различите лепе рађевине. Међу рађевинама, које изложише овдашње госпође и госпођице, одликују се: прекрасни бели простирач са везеном сликом Бранка Радичевића и сликама које представљају главне моменте из његових песама, као бербу, ђачки растанак и т. д.; дивотни свилени простирач са везеним и добро погођеним сликама србских песника Змаја Јована Јовановића, Лазе Костића, Бранка Радичевића и Мите Поповића, које је са другим леним рађевинама изложила госпођица Зорка Бикарева; особито је лепо видети креветни застирач и завесе на про-

зоре дивну рађевину приправница Седлареве, Грковићеве, Спајићеве, Даринке Берићеве и Марије Јовановићеве, које је рађевине дала радити госпођа Александра Бикарева. Госпођа Јелисавета Кирјаковића, Берта Јивановића, Јелка Стојковића, госпођице Катинка Бикарева, Пава Бркићева, Милица Палачка и друге, изложише своје лепе радове. Послови ученица изложени су били врло укусно, и то како ученица салашке школе у Радовићима, варошких основних и више девојачке школе, тако и приправница наших, међу којима има множина вештих радница у свакој струци ручнога рада. Врло лепе радове изложио је одбор госпођа Сомборских у збирци различите врсте ћилимова, које је урадила вешта радница Теза Тривунова из Станара; из Станишића послала је госпођа Нана Чунићева лепе послове тамошњих простих Српкиња, а из Сивца особито су лепе рађевине госпођице Данице Јовановићеве. Сутра ће одбор госпођа све прикупљене ствари спаковати и у Нови Сад одправити, куда одлази и учитељица рада госпођа Софија Јорговића, да на изложби ново-садској Сомборску дворану намести и за изложбу приреди.

НЕКРОЛОГ.

Србску висшу девојачку школу у Панчеву задесио је тешки удар. Честити наставник ове школе *Стеван Стојичић*, који је пуних 10 година у истој школи ревностно делао, преминуо је у среду 27. Јунија код свога рођеног брата а на рукама своје старе неутешне матере, на карловачкој пустињи Јарковцу близу Старога Пазова, куда је отишао био из Панчева, да се у кругу својих сродних лечи и опорави од дуготрајне болести сушице, која га је дуже времена љуто мучила. Врли покојник рођен је у Сомбору 26. Децембра 1846; свршио је трећи реални разред у Сомбору 1864. с отличним успехом. Затим је редовно учио србску учитељску школу у Сомбору 1864/5. и 1865/6. и свршио је овде педагогијске науке с отличним успехом. Као најбољи и најдаровитији приправник, по наредби в. кр. угарског намесничког савета од 28. Октобра 1866. под бр. 72.400. добије он ванредну стипендију из закладе Саве Текелије, отиде у Швајцарску, где се за две године, као ванредни слушатељ у учитељском семинару Циришког кантона у Киснахту, усавршавао у педагогијским наукама и тамо је испит положио; оспособљен је 1869. године у србској учитељској школи Сомборској (до 30. Јулија бр. 126.) за учитеља србске главне народне школе са особитом препоруком. Својим ревностним и љубави пуним радом учитељским у висшој девојачкој школи Панчевачкој, својим заузимањем за просвету народну, као и својим књижевним радом стекао је покојник себи лепо име у народу нашем. Некадашње ученице његове оплакују га као ваљана учитеља свог, а србска учитељска школа Сомборска, која се њиме као једним од најбољих својих ученика дичила, са тужним срцем бележи име његово у читуљу некадашњих својих најславнијих питомаца за вечну успомену!

Максим Пашић протопресвитер жабаљски, који је цркви и народу 50 година као свештеник, а 42 године као протојереј послужио, у осамдесетој својој години преселио се у вечност. Покојник је био велики при-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

јатељ школе и просвете народне и поборник вероисповедне србске народне школе. Нека му је вечна успомена!

Мојсеј Цветковић Видаковић ђакон и вероучитељ у србским народним и вишој девојачкој школи Сомборској после дужега боловања престајавио се 10. Јулија у Сомбору у 28. години млађаног живота свог, а 11. Јулија, после заупокојне службе Божије и свештеничког опела у св. Ђурђевској цркви, сахрањен је на усненском гробљу уз топло саучешће свештенства, учитељског особља и народа овдашњег. — Надгробно слово говорио је г. Димитрије Живковић ђакон и вероучитељ у овд. гимназији.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Због сиромашног стања удове матере моје, неби сам могла свршити србску учитељску школу, да ми није високославна србско православна општина у Темишвару штипендију годишњу од 120 ф. подарила, зато јој овде признателно најтоплије благодарим. У Сомбору, 1 Јулија, 1884.

Олга Ракићева, свршена приправница.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у Модошу. Плата је 300 фр. 60 фр. у место 4 јутра земље, 10 фр. на писарне потребе, 3 хвата дрва и 4 хв. сламе, 30 кибли жита, $\frac{3}{4}$ ланца баште у пољу, слободан стап, и од погребца, кад се позове 50 нвч. Компетовати могу само они који су учитељску школу у Сомбору с добрим успехом свршили. Рок до Преображења.

— Тражи се учитељица у србском Итебеју; плата је 360 фр. 2 ланца ораће земље и стан Рок до 1 Аугуста по нашем.

— Тражи се учитељ у Хрњакову; плата је 100 фр. у готову новцу, $15\frac{1}{2}$ хектол. жита и толико кукуруза, 4 ланца ливаде 32 метр. дрва, 28 кила сланине и толико соли 5 кила свећа. Школа је србско романска, и учитељ је обвезан, у оба језика предавати и у цркви појати. Молбенице се шаљу до 15. Аугуста црквеношколском одбору у Хрњакову (Temes Aranyág, per Rékas)

— У Соки тражи се учитељ; плата је 150 фр. 3 кв дрва 36 меци жита $1\frac{1}{2}$ ланца ораће земље и $1\frac{1}{2}$ међе, и од сваког сproveda где се позове 50 н. Молбенице се шаљу до 29 Јулија местном школском Одбору. (Szóka, post Banlok.)

— У Кечи (жуи. торонталској) тражи се учитељ; плата је: 160 фр. 4 ланца ораће земље, 26 вагана жита, 10 фр. наплате за дрва, 3 хвата сламе, и стан с баштом; од погребца, где буде зват, 50 н. Молбенице се шаљу до 29. јулија местном школском одбору у Кечи.

— Тражи се учитељ у Калазу. Плата 404 ф., њива, стан и огрев. Молбенице до 1. авг. месном школском одбору у Калаз (via Budapest).

— Тражи се учитељ у Десци. Плата 400 ф., 4 ланца земље, стан и огрев. Молбеница до 29. јула г. Алексии Радином, председнику.

— Православна србска црквена обштина у Приједору у Босни у седници својој од 1. јулија о. г. закључила је да за своју школу два учи-

теља избере, и то за први и други разред с платом од 400 ф. а за III и IV. разред с платом од 700 форинти. Оба учитеља добијају слободан стан и огрев. Молбенице на ова места до 1. августа слати се имају истој општини. Молитељи имају доказати, да су срби православне вере, да су науке педагогијске с добрим успехом свршили, да су црквеном и хармонијском појању особито вешти да и друге обучаваати могу. Онај молитељ, који жели за III. и IV. разред изабран бити, треба да зна немачки говорити и том језику децу учити.

— У Сарајеву, на православној србској народној школи упражњена су два учитељска места; плата је 700 ф., стан и огрев. Молбенице до 20. јулија имају се управителју срб. правосл. народних школа у Сарајеву доставити.

— Тражи се учитељ у Тешњу; плата је 500 фор. стан и 20 фр. за огрев. Учитељ мора бити оспособљен и вешт црквеном појању. Ако је учитељ ожењен учитељицом, која би женску децу обучаваати могла; то би се у том случају за њену плату писмено споразумети могли. Рок пријаве до конца Јулија. Молбенице се шаљу одбору србске црквене општине у Тешањ (Tešanj u Bosni.)

НОВЕ КЊИГЕ.

У Београду у штампарији задруге штампарских раденика изишла је расправа: „*Русо, Песталоције и Коменски три највећа васпитна пророка свих времена и народа*“. Педагошка студија са гледишта народног нашег васпитања и просвете, написао професор М. Миловановић“. Цена је овој књизи која износи 6¼ штампана табака само један динар, а добити се може у београдским књижарницама.

У краљевско србској државној штампарији у Београду изишла је књига: „*О запаћању талијанских ичела*“, саставио Јован Живановић, са тринаест дрворезних слика у тексту. Издање књижарнице Велимира Валожића. Цена је 30 новчића или 60 пара динарских. Ово најновије дело првог србског пчелара читаоцима нашим, који се пчеларством баве и уопште свима љубитељима пчеларства особито препоручујемо.

Поп Коста приповетка Лудвика Халевија превео Ђорђе С. Симић Београд књижар издавач Петар Ђурчић 8° с. 117. Цена 1 динар или 50 новчића.

Јадна Долора андалузијска приповетка од Фернана Кабаљера Београд књижар издавач Петар Ђурчић 8° с. Цена 80 пара или 40 нов

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. Т. М. у П. Ваш чланак „Морално стање и васпитање у нас“ примио сам, прочитао и чим буде места штампаће се. Хвала Вам, и лепо Вас молимо да нам се и у напредак у Школском листу што чешће јављате.

Једној колегици. Чланак ће Ваш изићи, али молимо, да нам најпре саопштите своје име ради нашег знања и равнања, као и ради одговорности, која се изискује.

Г. П. В. у С. А. Унапред захваљујемо, и молимо да обећање своје што скорије испуните.

ШКОЛСКА ОБЈАВА ЗА 188⁴/₅ ГОДИНУ.

У србској учитељској школи сомборској започиње се школска 188⁴/₅ година 1. септембра о. г. по нашем календару.

У учитељску школу примају се:

а) За приправнике, младићи православне вере, здрави телом и душом, смерни и благе нарави, који су петнајесту годину навршили и четврти гимназијални, трећи реални разред, или четврти разред грађанске школе с довољним успехом свршили.

б) За приправнице примају се српкиње православне вере, које су четрнајесту живота годину навршиле и IV. разр. србске више девојачке школе, трећи разред ниже реалке или осми разред грађанске школе с добрим успехом свршиле, а притом су здраве и примерног моралног владања.

Једни и друге имају пријамни испит из малог катихизиса, србског и славенског читања и из црквеног малог појања овде положити, да се види имају ли гласа за појање, и могу ли у овом заводу напредовати.

Сваки, који у овај завод ступити жели, дужан је са собом донети: крштено писмо, лекарску сведочбу о добром здрављу и сведочанство о свршеним горенаведеним или висшим школским разредима. Они, који су пре једне или више година школу оставили, имају донети са собом сведочбу свога пароха о моралном и религиозном владању свом. Женске имају још неизоставно донети писмену изјаву својих родитеља или добротвора, да ће их они за време трогодишњег овде учења издржавати, а уз ту изјаву мора бити и потврда местне политичне власти, да су дотични доиста у стању обвезу своју испунити.

Ученици, који желе стипендије из народних фондова добити, пошто се за приправнике упишу, нека молбенице тога ради са сведочбом о сиромаштву путем ове управе поднесу вис. Шк. Савету у Карловцима; а они, који желе платонеумске стипендије добити, нека тако исто инструиране молбенице поднесу платонеумском одбору у Сомбору.

На стипендије ове имају изгледа само они приправници и приправнице, који су примерног и похвалног владања и врло сиромашног стања, а притом се отлично или бар добро. уче.

Стан и храна само се у приватним кућама са знањем и одобрењем управитељевим. или по препоруци овога, погодити може*.)

У Сомбору 1. јулија 1881.

НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ,

срб. учитељске школе управитељ.

*) Уচিতво се умољавају ова уредништва србских и хрватских листова, да ову објаву, у интересу народне просвете, безилатно целу или у изводу, штампају.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.